

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни**

**«ЕКОНОМІКА ТА ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ТУРИЗМУ»**

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Галузь знань **24 Сфера обслуговування»**

Спеціальність **242 «Туризм»**

Освітня програма **«Туризм»**

Вид дисципліни **обов'язкова**

Факультет **міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Укладачі: к.е.н., доц. Гапоненко Г.І., к.е.н., доц. Євтушенко О.В.

1. Навчальний контент:

РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу

Сутність та особливості підприємницької діяльності в туризмі.

Ресурсне забезпечення туристичної діяльності. Загальні показники оцінки туристичної діяльності. Правові основи організації туристичного бізнесу в Україні. Основні суб'єкти підприємницької діяльності в туризмі.

Тема 2. Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах

Сутність, склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту на туристичних підприємствах. Поняття, характеристика туристичного продукту: туристичні послуги та туристичні товари. Складові елементи туристичного продукту. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Показники оцінки обсягу реалізації туристичних послуг туроператорів, турагентів, бюро подорожей та екскурсій.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах. Структурно-логічна схема процесу управління обсягом реалізації послуг та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Оптимізація продуктової програми відповідно до стратегії розвитку підприємства. Визначення обсягу надання послуг у точці беззбиткової діяльності, мінімальної та нормальної рентабельності.

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 3. Матеріальні ресурси туристичних підприємств

Поняття економічних ресурсів і ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Складові частини ресурсного потенціалу та взаємозв'язок у процесі надання туристичних послуг. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Особливості використання ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Основні напрямки підвищення ефективності ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Сутність матеріальних ресурсів туристичних підприємств. Основні елементи матеріальних ресурсів: основні фонди, оборотні фонди та матеріальна частина фондів обертання.

Суть та основні елементи матеріально-технічної бази туристичних підприємств. Основні фонди підприємств туристичної сфери. Характеристика основних фондів туристичних підприємств. Види та оцінка вартості основних фондів туристичних

підприємств.

Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств, особливості їх складу в туристичних підприємствах. Показники оцінки забезпеченості туристичних підприємств оборотними фондами та фондами обертання.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління матеріальними ресурсами туристичних підприємств.

Методика обґрунтування потреби в прирості основних фондів підприємств туристичної сфери. План розвитку матеріально-технічної бази туристичних підприємств.

Тема 4. Трудові ресурси підприємств туристичної сфери

Соціально-економічна сутність і особливості праці в туризмі. Суспільне значення праці працівників туристичної сфери.

Поняття трудових ресурсів, трудового колективу, кадрів, персоналу туристичних підприємств. Класифікація трудових ресурсів в туризмі. Джерела формування трудових ресурсів. Діяльність підприємств туристичної сфери на ринку робочої сили. Соціальні гарантії працівникам туристичних підприємств.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління трудовими ресурсами туристичних підприємств,

Поняття продуктивності, ефективності й якості праці в туризмі. Показники оцінки продуктивності праці працівників туристичних підприємств. Особливості визначення та оцінки рівня продуктивності праці на туристичних підприємствах. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на туристичних підприємствах. Ефективність використання трудових ресурсів на туристичних підприємствах. Основні напрямки підвищення ефективності використання трудових ресурсів в туризмі.

Організація матеріального стимулювання праці працівників на туристичних підприємствах. Принципи стимулювання праці в умовах ринкових відносин та їх використання на туристичних підприємствах.

Форми і системи оплати праці, що застосовуються на туристичних підприємствах: їх сутність, переваги та недоліки. Принципи вибору форм та систем організації заробітної плати.

Сутність преміальної системи. Особливості змісту й організації виплат за різними преміальними системами.

Планування потреби в трудових ресурсах на туристичних підприємствах. Забезпечення взаємозв'язку програми розвитку трудових ресурсів з основними показниками діяльності підприємств туристичної сфери. Методи планування

чисельності персоналу на туристичних підприємствах в цілому та по окремих категоріях персоналу.

Тема 5. Фінансові ресурси туристичних підприємств

Суттєвість і роль фінансів туристичних підприємств та їх зв'язок з державним фінансовим механізмом та зі складовими фінансового ринку. Методи впливу державного фінансового механізму на фінансову діяльність туристичних підприємств. Форми взаємозв'язку фінансової діяльності підприємств з окремими елементами фінансового ринку: кредитним, цінних паперів, валютним і страховим. Взаємозв'язок фінансової діяльності туристичних підприємств з найважливішими інститутами фінансового ринку: комерційними банками, фондовими і валютними біржами, інвестиційними фондами, пенсійним фондом, страховими компаніями тощо. Завдання фінансів туристичних підприємств.

Поняття фінансових ресурсів туристичних підприємств, їх склад та характеристика. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств туристичної сфери.

Джерела та порядок формування основних і оборотних засобів туристичних підприємств, співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел їх формування.

Фінансові фонди туристичних підприємств, порядок їх формування і напрямки використання. Показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів туристичних підприємств. Цілі та завдання управління фінансовими ресурсами туристичних підприємств.

РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 6. Доходи підприємств туристичної сфери

Доходи як економічна категорія та економічний показник. Економічна сутність доходів підприємств туристичної сфери, характеристика їх складу. Класифікація доходів підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності та відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку.

Особливості та джерела утворення доходів підприємств туристичної сфери. Комерційний дохід від надання послуг як головна складова доходів туристичних підприємств. Джерела формування комерційного доходу туроператорів та турагентів. Показники, що характеризують обсяг та рівень комерційних доходів від надання послуг туристичними підприємствами, методика їх розрахунку. Фактори, що впливають на формування комерційного доходу від надання послуг туристичними підприємствами.

Цілі та завдання управління доходами підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління доходами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методи планування доходів туристичних підприємств в цілому та по окремих видах доходів.

Особливості управління формуванням інших видів доходів підприємств туристичної сфери.

Тема 7. Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери

Економічна сутність поточних витрат туристичних підприємств. Класифікація поточних витрат підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності, функціонального призначення, за елементами витрат відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку.

Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат в засобах розміщення туристів. Поточні витрати турагентів та туроператорів.

Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.

Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.

Фактори, що визначають обсяг та рівень поточних витрат підприємств туристичної сфери. Характеристика впливу на поточні витрати зовнішніх та внутрішніх факторів. Цілі та завдання управління поточними витратами на підприємствах туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління поточними витратами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Інформаційне забезпечення аналітичної роботи. Структурно-логічна модель аналітичної роботи, характеристика сутності та інструментарію окремих етапів аналізу.

Планування обсягу поточних витрат підприємств туристичної сфери. Методи обґрунтування плану поточних витрат підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих групах витрат.

Тема 8. Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери

Прибуток як економічна категорія та узагальнюючий показник економічної ефективності господарської діяльності підприємств туристичної сфери. Види та джерела утворення прибутку підприємств туристичної сфери. Економічні підходи до характеристики прибутку підприємства: залежно від виду діяльності, порядку визначення, методики оцінки, мети визначення. Поняття мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку туристичних підприємств, методичні підходи до оцінки його розмірів.

Поняття рентабельності підприємств туристичної сфери. Показники вимірювання прибутковості та рентабельності туристичних підприємств.

Фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих видах діяльності (окремих господарських операціях).

Вихідні передумови та зміст управління прибутком (фінансовим результатом) та рентабельністю підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління фінансовими результатами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Поняття можливого та необхідного обсягу прибутку, методичні підходи до визначення їх обсягу. Методи планування можливого прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих джерелах формування.

Тема 9. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види туристичних послуг

Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці. Наукові теорії ринкового ціноутворення. Система і класифікація цін на товари і послуги споживчого ринку.

Особливості державного регулювання цін в Україні на сучасному етапі та його вплив на ціноутворення на туристичних підприємствах. Співвідношення регульованих та вільних ринкових цін на продукцію, товари та послуги на туристичних підприємствах.

Види цін на послуги підприємств туристичної сфери. Суть та склад ціни туристичного продукту. Комплексність ціни туристичного продукту. Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші. Структура ціни туристичного продукту на одного туриста. Поняття та структура відпускної вартості одного туродня в туристичних підприємствах.

Механізм формування цін на послуги готельного господарства. Структура ціни на основні (послуги розміщення) та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів. Поняття та структура відпускної вартості одиниці послуги (одна людино-доба) проживання в засобах розміщення туристів.

Структурні елементи роздрібної ціни на інші послуги підприємств туристичної індустрії. Визначення повної собівартості, прибутку та податку на додану вартість у складі роздрібної ціни на інші послуги. Фактори, що впливають на їх величину.

Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування. Моделювання і калькулювання ринкових цін на основні, додаткові послуги та продукцію підприємств туристичної сфери.

Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку.

Тема 10. Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери

Поняття і види інвестицій Реальні і фінансові інвестиції. Інвестиційна політика підприємств туристичної сфери. Управління інвестиціями на підприємствах туристичної сфери.

Поняття бізнес-плану інвестиційного проекту туристичних підприємств. Цілі і завдання бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану. Бізнес-план як інструмент реалізації економічної стратегії підприємства і здійснення конкретної маркетингової, фінансової та інвестиційної політики. Бізнес-план як комплексний документ поєднання планів: маркетингу, виробничого, організаційно-юридичного, фінансового, запобігання ризику. Методологічні основи розробки окремих розділів бізнес-плану підприємств туристичної сфери. Методи дослідження ринку туристичних послуг. Викладення прогресивної продуктової ідеї та перспективної виробничо-комерційної ідеї бізнес-плану розвитку туристичних послуг.

Особливості розробки бізнес-плану будівництва нового підприємства туристичної сфери.

Аналіз ефективності використання економічного потенціалу та особливості розробки бізнес-плану реконструкції діючого підприємства туристичної сфери.

Дистанційний курс: Гапоненко Г.І. **Економіка та планування діяльності підприємств туризму** // Навчально-методична праця. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1670>

2. Плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Семінар 1. Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу

Обговорення питань:

1. Сутність і роль підприємницької стратегії в розвитку туристичного бізнесу.
2. Загальні показники оцінки туристичної діяльності.
3. Основи організації туристичного бізнесу в Україні.
4. Основні суб'єкти підприємницької діяльності в туризмі.

Семінар 2. Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах

Задача:

Середня оптова ціна одного туру туроператора становить 1450 грн. Сума постійних витрат туроператора 7,5 тис.грн., а сума змінних витрат в ціні – 41%. Сума постійних витрат турагента 4,3 тис.грн. Обсяг реалізації туристичних послуг за місяць складає 19 тис.грн. Причому, рівень знижки на реалізацію турпродукту,

надану туроператором становить 27%, а рівень змінних витрат турагента – 9% обсягу реалізації турпослуг. Визначити обсяг реалізації турпродукту в натуральному виразі для туроператора і турагента, який забезпечить підприємству беззбитковість.

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Семінар 3. Матеріальні ресурси туристичних підприємств

Задача 1:

Туристичне підприємство закупило основних фондів комплексу А за ціною 2 тис.грн., комплексу Б за ціною 5 тис.грн. та комплексу В за ціною 3 тис. грн. Загальна вартість транспортування всіх основних фондів складає 2,5% від їх ціни. Вартість встановлення основних фондів комплексу В становить 4% від їх ціни. Приріст продуктивності праці за попередній період – 5%. Визначити первісну вартість основних фондів, відновлену вартість та коефіцієнт морального спрацювання по окремим комплексам та вцілому, якщо загальна кількість років експлуатації комплексу А – 5 років, комплексу Б – 7 років та комплексу В – 12 років.

Задача 2:

За звітний період туристичне підприємство реалізувало турпослуг на суму 1,15 млн.грн., тоді як плановий розмір реалізації складав 987 тис.грн. За звітний рік тривалість обороту оборотних коштів становила 25 днів, а планова величина складала 30 днів. Визначити фактичне і планове значення коефіцієнта оборотності оборотних коштів, середньорічний розмір оборотних коштів, а також річний обсяг вивільнених або залучених оборотних коштів.

Семінар 4. Тема 4. Трудові ресурси підприємств туристичної сфери

Задача 1:

На початок року в туристичному підприємстві чисельність працівників становила 206 осіб. На протязі року звільнилося 4 особи, а було прийнято за конкурсом 5 осіб. Визначити середньооблікову чисельність працівників, а також коефіцієнти загального обороту, прийому кадрів, звільнення та відновлення кадрів. Зробити висновки.

Задача 2:

Чисельність працівників турпідприємства на початок року складала 143 особи, з яких 87% - явочна чисельність. На протязі року було прийнято 12 осіб, а звільнено 26 осіб, з яких 15% - за поважними причинами та решта за власним бажанням. Визначити середньооблікову чисельність працівників та коефіцієнти стабільності, звільнення та плинності кадрів, а також фонд робочого часу за місяць, якщо середня тривалість робочого дня працівника – 7 годин.

Семінар 5. Фінансові ресурси туристичних підприємств

Задача:

Визначити запас фінансової міцності туристичного підприємства в абсолютному і відносному виразі, якщо на поточний рік для досягнення рівня беззбитковості підприємству потрібно реалізувати 4 тури за ціною 300 грн., 2 тури за ціною 450 грн. та 3 тури за ціною 540 грн. На плановий рік обсяг реалізації тур продукту заплановано в розмірі 45200 грн.

РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Семінар 6. Доходи підприємств туристичної сфери

Задача:

Визначити розмір доходу від реалізації турпродукту, розмір чистого доходу від реалізації та розмір валового прибутку, якщо за місяць було реалізовано 3 тури за ціною 1200 грн., 5 турів за ціною 2350 грн., 2 тури за ціною 4200 грн., 6 турів за ціною 2000 грн. Крім того реалізовано 3 тури іноземним туристам за ціною 3000 грн., розрахунок яких здійснювався за межами України по безготівковому розрахунку. Розмір інших вирахувань з доходу становить 7% від загального доходу від реалізації турпродукту. Загальна собівартість реалізованого турпродукту становить 12540 грн.

Семінар 7. Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери

Задача 1:

За 2020 рік загальна собівартість турпродукції склала 325 тис.грн. Питома вага зарплати в собівартості – 25%, матеріальних витрат – 43%, умовно-постійних витрат – 15%. На 2021 рік передбачено досягти росту продуктивності праці на 2,5%, середньої зарплати на 5%, обсягу надання послуг – на 7,5%, а також зниження розміру матеріальних витрат на 3% та умовно-постійних витрат – на 1%. Визначити абсолютну і відносну зміну собівартості турпродукту під впливом всіх можливих факторів, а також плановий розмір собівартості турпродукту.

Задача 2:

Визначити планову та фактичну суму витрат турпідприємства, а також їх зміну, якщо в звітньому році витрати на рекламу склали 64 тис.грн., адміністративно-управлінські витрати – 34,2 тис.грн., амортизація основних фондів – 62 тис.грн., витрати на послуги розміщення – 136,5 тис.грн., послуги харчування – 107,4 тис.грн., послуги груповодів – 47,9 тис.грн, транспортні витрати – 86,5 тис.грн, комунальні витрати – 26,7 тис.грн., витрати на оплату праці – 210 тис.грн. На плановий період передбачено підвищити обсяг реалізації турпродукту на 25%, а змінні витрати плануються в обсязі 575 тис.грн.

Семінар 8. Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери

Задача 1:

Вартість основних фондів турпідприємства на кінець 2020 року – 650 тис. грн. Протягом перших декад травня і вересня були введені в дію основні фонди вартістю відповідно 73 тис. грн. та 110 тис. грн. Також в другій половині липня підприємство придбало автотранспорт вартістю 5 тис. дол. США. Крім того, за укладеною угодою з зарубіжною фірмою турпідприємство придбано в жовтні програмне забезпечення вартістю 1,2 тис. дол. США. В першій половині березня передбачено вивести з експлуатації малоцінні основні фонди на суму 3 тис. грн. та в вересні інвентар на суму 0,75 тис. грн.

Визначити середньорічну вартість основних фондів, фондоозброєність праці, фондовіддачу та рентабельність основних фондів, якщо середня чисельність

працівників турпідприємства – 230 чол., загальна вартість реалізації турпродукту за рік – 1,2 млн. грн, річний розмір чистого прибутку – 230 тис.грн. Прийняти для розрахунків діючий курс долара США.

Задача 2:

Визначити загальну рентабельність туристичного підприємства, якщо за рік реалізовано турів на суму 945 тис.грн. Ставка ПДВ- 20%. Собівартість реалізованого турпродукту – 543 тис.грн. Розмір адміністративних витрат та витрат на збут становить відповідно 5,6 тис.грн та 4,2 тис.грн. Дроходи від фінансової діяльності за рік

Семінар 9. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види туристичних послуг

Задача:

Визначити ціну пакету послуг на одного туриста та цілої групи, якщо 27 студентів-туристів їдуть на семінар в Хорватію. Проїзд до місця призначення в один бік на одного пасажера – 100 дол. США. Витрати на проживання за один день та трьохразове харчування на одного туриста – 110 дол. Прибуток туроператора з одного туру становить 30 % від його собівартості. Крім того, студентам надається знижка на проїзд у розмірі 20% його вартості. Передбачена знижка студентам на проживання і харчування, якщо їх загальна кількість буде більша 20 осіб. Розмір знижки – 15% вартості даних послуг в розрахунку на одного туриста. Рівень комісійного збору туроператора становить 18%.

Семінар 10. . Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери

Обговорення питань:

1. Що являють собою інвестиції, відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність»?
2. Яка діяльність вважається інвестиційною?
3. Хто такий інвестор?
4. Які існують форми інвестицій?
5. Бізнес-планування: сутність, призначення, стадії формування, логіка розробки й поліваріантність структури бізнес-плану.
6. Зробіть порівняння поточного та бізнес-планування на підприємстві.
7. Покажіть сутність і призначення бізнес-планування.
8. Покажіть стадії формування бізнес-плану.

Дистанційний курс: Гапоненко Г.І. **Економіка та планування діяльності підприємств туризму** // Навчально-методична праця. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1670>

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених

навчальним планом, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни:

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Які риси характерні для підприємництва в туризмі?
 2. На яких принципах ґрунтується підприємницька діяльність у туристичному бізнесі?
 3. Розкрийте сутність функцій підприємництва в туризмі.
 4. Охарактеризуйте основні суб'єкти підприємницької діяльності в туризмі.
 5. Що відноситься до туристичної інфраструктури?
 6. Наведіть схему формування та збуту туристичного продукту.
 7. Чим відрізняється реалізація та споживання турпродукту (окремих послуг) від матеріально-речових товарів?
 8. Поясніть порядок оформлення продажу туристичного продукту.
 9. У чому полягає мета підприємницької діяльності суб'єктів туристичного бізнесу?
 10. На яких правових засадах ґрунтується туристичне підприємництво в Україні?
 11. Оцініть умови здійснення туристичної діяльності.
 12. Які засоби прямого впливу на економіку туристичного бізнесу застосовує держава?
 13. Яка роль непрямого державного впливу на розвиток туризму в Україні?
 14. Як класифікуються ресурси, необхідні для забезпечення туристичної діяльності?
 15. Чим визначається система ресурсного забезпечення формування та реалізації туристичного продукту?
 16. Охарактеризуйте взаємозв'язок туроператора з постачальниками туристичних послуг і покупцями турпродукту.
 17. Як формується туристичний потік?
 18. Які показники використовуються для оцінки потоку туристів?
 19. Чи можна оцінити інтенсивність розвитку туризму?
 20. Як визначається економічна та соціальна ефективність туристичного бізнесу країни?
- Дайте визначення туристичного потоку як основи формування туристичного продукту.
21. Перерахуйте процеси обслуговування туристів залежно від маршрутів подорожування. Дайте пояснення.
 22. Чим спричинюється необхідність застосування логістичного підходу до формування туристичних потоків та їх матеріального, сервісного, фінансового й інформаційного забезпечення?
 23. Поясніть сутність та особливості логістики в туристичному бізнесі.
 24. Яке значення має ефект синергізму при логістизації туристичної діяльності?
 25. Розкрийте сутність туристичного продукту, який є об'єктом ринкових відносин.

26. Охарактеризуйте види, особливості та основоположні функції туристичного ринку.
27. Що входить до туристичної інфраструктури?
28. Чому планування реалізації туристичного продукту є основою обґрунтування планів виробничої та фінансової діяльності підприємств туристичної індустрії?
29. Які фактори слід врахувати при плануванні обсягів реалізації турпродукту?
30. Якими документами оформляється реалізація туристичного продукту?
31. За якими ознаками класифікуються плани реалізації туристичного продукту?
32. Визначте відмінності між реактивним, інактивним, преактивним та інтерактивним плануванням продажу туристичного продукту.
33. Чим характеризується методологія обґрунтування експлуатаційної програми засобів розміщення туристів?
34. Розкрийте сутність плану експлуатаційно-фінансової діяльності підприємств готельного типу.
35. Що є основою розробки експлуатаційної програми об'єктів розміщення туристів?
36. За допомогою яких показників оцінюється експлуатаційна потужність підприємства готельного типу?
37. Як визначається місткість (ємність) і пропускна спроможність об'єкта розміщення туристів?
38. Які показники використовуються при оцінці ефективності використання (завантаження) підприємств готельного типу?
39. На чому ґрунтується методика врахування ринкового попиту при розробці експлуатаційної програми об'єктів розміщення туристів?
40. У яких показниках виражається продукція власного виробництва підприємств харчування?
41. Дайте класифікацію продукції, яка реалізується підприємствами харчування.
42. Чим відрізняється валовий товарооборот підприємства харчування від роздрібного й оптового?
43. Яку роль відіграють трудові ресурси в діяльності підприємств туристичного бізнесу?
44. Чим відрізняється поняття «трудові ресурси» від «кадрового потенціалу» підприємства?
45. Перелічіть і розкрийте сутність показників оцінки кадрового забезпечення підприємств.
46. Охарактеризуйте показники руху (обороту) трудових ресурсів підприємства за певний період часу.
47. Що характеризує середньооблікова чисельність штатних працівників і як вона розраховується?
48. Якими показниками вимірюється інтенсивність обороту (зміни) кадрового складу підприємства?

49. Як визначається фонд робочого часу працівників?
50. Розкрийте сутність показників ефективності використання трудових ресурсів підприємств туристичного бізнесу.
51. Що є основою мотивації праці?
52. Визначте місце та роль мотивації праці в організації заробітної плати.
53. Які види стимулів є найбільш ефективними в управлінні трудовими ресурсами?
54. Виділіть ті форми мотивації праці, які підвищують віддачу трудових ресурсів.
55. Які особливості характерні для формування доходу в туристичному бізнесі?
56. Виділіть і поясніть відмінності в джерелах отримання доходу туроператором і турагентом?
57. Як розраховується дохід від реалізації туристичного продукту або окремих послуг?
58. Охарактеризуйте модель формування та використання доходу туристичних підприємств.
59. Чим відрізняється валовий дохід підприємства від чистого доходу та оподаткованого прибутку?
60. За якими напрямками розподіляється дохід підприємств туристичного бізнесу?
61. Які відмінності доходу від звичайної діяльності і від надзвичайних подій?
62. Поясніть процес визначення прибутку (збитку) на основі розподілу (використання) доходу підприємства.
63. У чому полягає сутність витрат, пов'язаних з формуванням і реалізацією туристичного продукту (послуг)?
64. Визначте, які витрати відносяться на собівартість туристичного продукту (послуги).
65. За якими ознаками класифікують витрати, що входять до собівартості турпродукту?
66. Розкрийте особливості та відмінні риси постійних і змінних витрат.
67. Які витрати не включаються до собівартості реалізованого турпродукту (послуг)?
68. Що відноситься до адміністративних витрат?
69. Як пов'язані між собою витрати на збут туроператора та турагента?
70. Охарактеризуйте елементи операційних витрат.
71. Що відноситься до фінансових витрат?
72. З якими особливостями пов'язана калькуляція собівартості туристичного продукту?
73. Розкрийте сутність загальної моделі планування витрат туристичного підприємства.
74. Якими методами плануються поточні витрати підприємств туристичного бізнесу? Розкрийте їх сутність.
75. Чим відрізняється ціноутворення в туризмі від матеріальних галузей економіки?

76. Яка роль прибутку в економіці підприємства як критерію ефективності підприємницької діяльності?
77. Із яких джерел формується прибуток підприємств туристичного бізнесу?
78. Виділіть головні напрями використання прибутку туристичних підприємств.
79. Який макроінтерес існує до прибутку будь-якого господарського суб'єкта?
80. Що являє собою прибуток від операційної діяльності в туризмі і як він розраховується?
81. За якими ознаками класифікується прибуток (збиток) підприємств?

Індивідуальна робота

Індивідуальне завдання в межах дисципліни «Економіка туристичного підприємства» навчальним планом не передбачене.

4. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт):

Форма контролю – екзамен. В білеті 3 питання, кожне з яких оцінюється у 15-15-10 балів.

Перелік контрольних запитань до дисципліни

1. Особливості попиту на туристичному ринку.
2. Фактори, що впливають на попит на ринку туристичних послуг, їх кількісна оцінка.
3. Методи оцінки ступеня задоволення попиту на туристичні послуги.
4. Еластичність попиту на туристичний продукт по ціні: методика оцінки та характеристика.
5. Інфраструктура туристичного ринку, характеристика її складових елементів, галузеві економічні відносини.
6. Характеристика сучасного стану та тенденцій розвитку туризму в Україні.
7. Поняття, характеристика туристичного продукту: туристичні послуги та туристичні товари.
8. Складові елементи туристичного продукту.
9. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств.
10. Сутність матеріальних ресурсів туристичних підприємств.
11. Основні елементи матеріальних ресурсів: основні фонди, оборотні фонди та матеріальна частина фондів обертання.
12. Суть та основні елементи матеріально-технічної бази туристичних підприємств.
13. Основні фонди підприємств туристичної сфери.
14. Характеристика основних фондів туристичних підприємств.
15. Види та оцінка вартості основних фондів туристичних підприємств.
16. Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів.

17. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.
18. Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств, особливості їх складу в туристичних підприємствах.
19. Показники оцінки забезпеченості туристичних підприємств оборотними фондами та фондами обертання.
20. Поняття трудових ресурсів, трудового колективу, кадрів, персоналу туристичних підприємств.
21. Класифікація трудових ресурсів в туризмі.
22. Джерела формування трудових ресурсів.
23. Діяльність підприємств туристичної сфери на ринку робочої сили.
24. Вихідні передумови, цілі та завдання управління трудовими ресурсами туристичних підприємств,
25. Поняття продуктивності, ефективності й якості праці в туризмі.
26. Показники оцінки продуктивності праці працівників туристичних підприємств. Особливості визначення та оцінки рівня продуктивності праці на туристичних підприємствах.
27. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на туристичних підприємствах.
28. Організація матеріального стимулювання праці працівників на туристичних підприємствах.
29. Принципи стимулювання праці в умовах ринкових відносин та їх використання на туристичних підприємствах.
30. Особливості та джерела утворення доходів підприємств туристичної сфери.
31. Комерційний дохід від надання послуг як головна складова доходів туристичних підприємств.
32. Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів.
33. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення.
34. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.
35. Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.
36. Поняття рентабельності підприємств туристичної сфери.
37. Показники вимірювання прибутковості та рентабельності туристичних підприємств.
38. Фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих видах діяльності (окремих господарських операціях).
39. Види цін на послуги підприємств туристичної сфери.
40. Суть та склад ціни туристичного продукту.

- 41.Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші.
- 42.Структура ціни туристичного продукту на одного туриста.
- 43.Поняття та структура відпускної вартості одного туродня в туристичних підприємствах.
- 44.Інвестиційна політика підприємств туристичної сфери.
- 45.Управління інвестиціями на підприємствах туристичної сфери.
- 46.Методологічні основи розробки окремих розділів бізнес-плану підприємств туристичної сфери. Методи дослідження ринку туристичних послуг.

Приклад білету до екзамену:

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА**

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Спеціальність: 242 «Туризм»

Семестр V

Навчальний предмет Економіка та планування діяльності підприємств туризму

ВАРІАНТ № 1

1. Дайте визначення:
Валовий дохід –це
Кадровий потенціал – це
2. Які особливості характерні для формування доходу в туристичному бізнесі?
3. Задача:
На початок року в туристичному підприємстві чисельність працівників становила 206 осіб. На протязі року звільнилося 4 особи, а було прийнято за конкурсом 5 осіб. Визначити середньооблікову чисельність працівників, а також коефіцієнти загального обороту, прийому кадрів, звільнення та відновлення кадрів. Зробити висновки.

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства,
протокол № 1 від 26.08.2021 р.

Завідувач кафедри _____ А.Ю. Парфіненко

Екзаменатор _____ Г.І. Гапоненко